

تعیین نقش میانجی‌گری خودکارآمدی عمومی در رابطه تمایز یافتگی خود و هویت اجتماعی دانشجویان

بابک اسلام‌زاده^۱، هاجر رشیدی^۲، سمیه فکریان^۳

چکیده

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۰/۱۰ - تاریخ پذیرش: ۹۵/۳/۸

هدف: پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش میانجی خودکارآمدی عمومی در رابطه بین تمایز یافتگی خود و هویت اجتماعی در دانشجویان انجام شد. **روش:** این پژوهش یک مطالعه توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری شامل پژوهش‌کلیه دانشجویان دانشگاه‌های شهید بهشتی و علامه طباطبایی بود، که از این بین تعداد ۱۲۰ نفر به صورت نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های تمایز یافتگی (DSI)، خودکارآمدی عمومی (GSE-17) و هویت اجتماعی استفاده شد. داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد خودکارآمدی عمومی، هویت اجتماعی و تمایز یافتگی همبستگی دوگانه معنی داری با یکدیگر داشتند ($p < 0/05$). همچنین بررسی شاخص‌های برازش مدل و ضرایب مسیر نشان داد که تمایز یافتگی علاوه بر اینکه بر هویت اجتماعی تأثیر مستقیمی دارد، از طریق اثرگذاری بر خودکارآمدی عمومی نیز می‌تواند به طور غیرمستقیم بر هویت اجتماعی تأثیر بگذارد. **نتیجه‌گیری:** بر اساس این یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که خودکارآمدی عمومی نقش میانجی‌گری در رابطه تمایز یافتگی خود و هویت اجتماعی دانشجویان دارد.

واژه‌های کلیدی: تمایز یافتگی خود، خودکارآمدی عمومی، هویت اجتماعی.

۱. نویسنده مسئول: کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، تهران، ایران
babak.eslamzadeh@gmail.com

۲. کارشناسی ارشد مشاوره مدرسه، دانشگاه شهید بهشتی تهران، تهران، ایران.

۳. کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، تهران، ایران.

مقدمه

هویت، مفهومی است که در ارتباط با افراد دیگر در جامعه مورد بررسی قرار می‌گیرد و بدون توجه به زندگی اجتماعی و ارتباط بین انسانها معنایی نخواهد داشت. هویت محصول ارتباط، تعامل و تبادل است (عیوضی و هراتی، ۱۳۸۸). یکی از انواع هویت‌ها، هویت اجتماعی است که بر مبنای روانشناسی اجتماعی قرار دارد و با افراد و گروه‌هایی که هر فرد با آن مرتبط است، مشخص می‌گردد. در واقع فرایند این گونه است که جامعه، خود را شکل می‌دهد و خود، رفتار اجتماعی را شکل می‌دهد (مرولا^۱، ۲۰۱۲). توانایی برقراری ارتباط با دیگران یکی از کارکردهای اجتماعی مهم انسان است و به اشتراک گذاشتن هویت اجتماعی در بین افراد می‌تواند باعث ارتباطات موثرتر شود (گریناوی، و همکاران^۲، ۲۰۱۵). هویت اجتماعی در واقع به فرآیند سرمایه گذاری روانی در مورد مسائل اجتماعی و سیاسی توسط افراد گفته می‌شود. مشارکت در رویدادهای جمعی، این سرمایه گذاری روانی را افزایش داده و در پی آن هویت اجتماعی نیز افزایش می‌یابد (کان^۳ و همکاران، ۲۰۱۵). از طرفی چون هویت شخصی در جریان معاشرت اجتماعی ساخته می‌شود، نوعی هویت اجتماعی محسوب می‌شود (باهنر و جعفری کیدقان، ۱۳۸۹). هویت اجتماعی از درون افراد نشأت می‌گیرد، و با وجودی که وجه‌ای بیرونی دارد، سرمنشا آن وجه و وجود درونی افراد است (کوستافانت^۴ و کاول^۵، ۲۰۱۵). این مفهوم مبتنی بر سه عنصر، همانندی و هماهنگی شخصیت اجتماعی با فراخود فرد و بخش ذهنی و پنداره‌های مقاوم گروه و استقرار فرد در پایگاهی معین و مشخص که از آن مطمئن باشد؛ آگاهی و اعتقاد فرد از تعلق به گروه اجتماعی معین و ارزش و اهمیت عاطفی این عضویت برای فرد؛ و پیدایش تعهد و احساس مسئولیت برای ایفای

1. Merolla, D.M.

2. Greenaway, K. H.

3. Khan, S. S.

4. Costa-Font.

5. Cowell.

نقش‌های محوله در کلیه ساختارهای اجتماعی مربوطه است (ابوالحسنی، ۱۳۸۸).
 ضرورت و اهمیت بحث در مورد هویت اجتماعی از آنجا ناشی می‌شود، که شناخت از خود فردی و جمعی آثار سودمندی برای فرد و جامعه دارد (باقری و سلیمان نژاد، ۱۳۸۹).
 افراد بازخوردهایی که از طرف جامعه، قومیت و اطرافیان خود می‌گیرند و نیز درکی که از این بازخوردها دارند بر هویت اجتماعی آن‌ها تاثیر می‌گذارد (مک کینلی، مسترو و واربر^۱، ۲۰۱۴).
 همچنین، بحران هویت منجر به سرخوردگی‌های روانی و بی‌تعهدی، فساد اخلاقی، هنجار شکنی، اختلال در نظم و کنترل اجتماعی، تخریب منابع و پایمال شدن منافع ملی و نارضایتی اجتماعی می‌شود (ربانی و همکاران، ۱۳۸۸). در واقع هویت یکی از چالش‌های مهم دوران جوانی و نوجوانی افراد است، و از آنجا که این مرحله از زندگی، مرحله تکوین هویت و استقلال طلبی می‌باشد، ابعاد مختلف هویت تاثیر زیادی بر فعالیت‌های افراد به ویژه در دوران جوانی دارد (سروش و افراسیابی، ۱۳۸۹). از طرفی تحولات سریع اجتماعی و فرهنگی و گرفتار شدن در روند اقتصاد جهانی، شخصیت انسان امروزی را دچار بی‌ثباتی کرده است و این روند به ویژه در کشورهای در حال توسعه نمود بیشتری یافته است و با توجه به کثرت هویت‌های فرد در جامعه؛ هویت اجتماعی دچار نقصان شده است (خدایی و مبارکی، ۱۳۸۸). طبق پژوهشی که توسط پاگلیرو^۲ (۲۰۱۵) انجام شد، نشان داده شد که هویت اجتماعی افرادی که، به طبقه‌های پایین جامعه تعلق دارند بیشتر در معرض خطر و بحران قرار دارد. هویت اجتماعی خودکارآمدی افراد را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد، به گونه‌ای که افراد دارای هویت اجتماعی بالاتر، عملکرد تحصیلی بهتر و خود کارآمدی بالاتری از خود نشان می‌دهند (جادر، ۲۰۱۰). خود کارآمدی بر این انگاره استوار است که شخص تصور کند قادر است پدیده‌ها و رویدادها را به منظور رسیدن به وضعیت مطلوب خود با رفتار و کردار مناسب

1. McKinley, C. J., Mastro, D., & Warber, K. M.

2. Pagliaro.

سازمان دهد (بندورا^۱، ۱۹۹۳). به عبارتی دیگر خودکارآمدی به اعتقادات و ذهنیات فرد در به انجام رساندن اهدافش مربوط می شود (کانر^۲، ۲۰۱۵). در واقع استرس ناشی از نداشتن هویت اجتماعی، باعث کاهش خودکارآمدی می شود و در عوض در صورت گرفتن حمایت اجتماعی و بوجود آمدن هویت، حس خودکارآمدی در افراد افزایش می یابد (آوانزی، چاه، فراکورالی و ونیدیک^۳، ۲۰۱۵). به گونه ای که خودکارآمدی بالای رهبر گروه می تواند به اعضای گروه سرایت کرده و عملکرد مطلوب گروهی را به همراه داشته باشد. خودکارآمدی و اعتماد به نفس بالای اعضای گروه نیز بر هویت اجتماعی و گروهی افراد موثر است و آن را افزایش می دهد (فرنسن و همکاران^۴، ۲۰۱۵). خودکارآمدی بالای اعضا نه تنها می تواند به "ما" به عنوان یک واقعیت روانی متمرکز شود، بلکه برای تبدیل "ما" به عنوان یک واحد عملیاتی نیز موثر است. خودکارآمدی روابط فردی را مدیریت می کند و افراد با خود کارآمدی بالاتر، عزت نفس و سلامت روانی بیشتری را تجربه می کنند (دی جی آنتا و همکاران^۵، ۲۰۱۵). نوجوانانی که دارای خودکارآمدی ذهنی و عینی بیشتری هستند، مقاومت بیشتری نسبت به سیگار کشیدن می دهند (سیمون و همکاران^۶، ۲۰۱۵). علاوه بر خودکارآمدی، عدم تمایز یافتگی خود در روابط، باعث افزایش احساس افسردگی و کاهش خودکارآمدی و عزت نفس در افراد می شود (حسینی و همکاران، ۱۳۸۷). تمایز یافتگی، به توانایی افراد برای تمایز خود از خانواده اصلیشان در سطح عاطفی و عقلی اطلاق می شود (گلادینگ، ۱۳۸۶) که خود شامل توانایی درون فردی برای تمایز میان شیوه های فکر کردن و احساس کردن و توانایی میان فردی برای حفظ استقلال در عین صمیمیت قوی با افراد مهم زندگی می باشد (اسکورن^۷ و دندی،

---

1. Bandura.

2. Conner

3. Avanzi, L., Schuh, S. C., Fraccaroli, F., & van Dick, R.

4. Franssen, K.

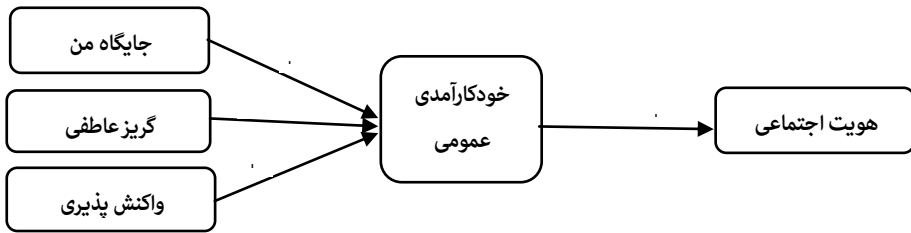
5. Di Giunta, L.

6. Simon, P.

7. Skowron A.Elizabeth.Dendy Anna.K.

۲۰۰۴). در واقع هم آمیختگی با دیگران اشاره به از دست دادن استقلال خود و انحلال و هم آمیختگی در طی روابط صمیمانه با دیگران و به ویژه افراد مهم زندگی است (میزر^۱، ۲۰۱۱). افرادی که تمایزیافتگی کمی نسبت به اعضای خود دارند، قادر نیستند احساس خود را از دیگران متمایز کنند و به راحتی با احساساتی که خانواده و اطرافیان به آنها وارد می‌کنند، آشفته می‌شوند، و افرادی که از سطح مناسب تمایزیافتگی بهره‌مند هستند، خود رهبرند، و به احساسات و افکار خود واقفند. این در حالی است که افراد تمایز نیافته از لحاظ عاطفی به دیگران وابسته‌اند و به سختی برای خود فکر، احساس و عمل می‌کنند (پیرساقی، حاجی حسنی، فرح بخش و سلیمانی، ۱۳۹۱). بنابراین اگر افراد بیاموزند که کارکرد عقلانی و احساسی خود را از دیگران تفکیک دهند، در جهت تمایزیافتگی حرکت کرده‌اند (سلم^۲، ۲۰۰۲). افراد با تمایزیافتگی بالا به هیجانات خود واقفند و قادر به سنجش متفکرانه موقعیت‌ها هستند و توانایی رشد خود مستقل را دارند و این در حالی است که افراد کمتر تمایز یافته، یا به همجوشی با دیگران تمایل دارند و یا به بریدگی عاطفی تن می‌دهند (اسکورون و الیزابت دندی^۳، ۲۰۰۴؛ محسنیان و همکاران، ۱۳۸۶). روابط اولیه در محیط خانواده به شکل گیری سطوح بالا یا پایین تمایزیافتگی در افراد منجر می‌گردد و این تجارب اولیه در روابط بعدی افراد اثرگذار است (بیرامی، فهیمی، اکبری، و امیری پیچاکالایی، ۱۳۹۱). خانواده علاوه بر تمایزیافتگی، بر هویت اجتماعی هم اثرگذار است. بررسی رابطه بین هویت اجتماعی و روابط درون گروهی در افراد نشان داد که، هویت اجتماعی باعث افزایش میزان تمایزیافتگی متقابل بین اعضا و گروه‌ها می‌شود (تاجفل^۴، ۲۰۱۰؛ ترنر^۵، ۱۹۷۵). شکل ۱ مدل پیش فرض نقش نقش میانجی‌گری خودکارآمدی عمومی در رابطه تمایزیافتگی خود و هویت اجتماعی دانشجویان را نشان می‌دهد.

-
1. Maser
  2. Selm
  3. Skowron
  4. Tajfel
  5. Turner

شکل ۱: مدل پیش فرض نقش نقش میانجی گری خودکارآمدی عمومی در رابطه تمایزیافتگی خود و هویت اجتماعی دانشجویان

روش پژوهش، جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

این پژوهش با توجه به هدف، از نوع مطالعات کاربردی و از لحاظ شیوه جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل آنها روش توصیفی و از نوع طرح‌های همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر عبارت است از کلیه دانشجویان دانشگاه‌های شهید بهشتی و علامه طباطبایی که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ مشغول به تحصیل بودند. از بین جامعه تعداد ۱۵۰ نفر از دانشجویان این دو دانشگاه به صورت در دسترس انتخاب شدند، که از این میان ۱۲۰ نفر با توجه به ملاک‌های پژوهش، ابزارهای پژوهش را تکمیل کردند. ملاک‌های ورود به نمونه عبارت بودند از: کماکان مشغول تحصیل باشند، از هر دو جنس باشند از هر دو گروه درون‌گرا و برون‌گرا باشند و تمایل و رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش داشته باشند و ملاک‌های خروج عبارت بود از عدم ابتلا به بیماری‌های روانی و عدم اعتیاد به مواد مخدر و الکل.

ابزارهای پژوهش

الف) پرسشنامه تمایزیافتگی خود (DSI^۱): پرسشنامه تمایزیافتگی (DSI) ۴۳ آیتمی، شامل ۴ خرده‌مقیاس: ۱- واکنش‌پذیری عاطفی، ۲- جایگاه من، ۳- گریز عاطفی و ۴-

1. Differentiation of Self Inventory.

هم آمیختگی با دیگران است (اسکورون و فریدلندر، ۱۹۹۸). هدف این پرسشنامه سنجش میزان تمایز یافتگی افراد است. ۱۱ آیتم خرده‌مقیاس واکنش‌پذیری عاطفی بازتاب‌دهنده درجه‌ای است که فرد به محرک محیطی با حساسیت بیش از حد یا با تغییرپذیری عاطفی پاسخ می‌دهد. خرده‌مقیاس جایگاه من، شامل ۱۱ آیتم است که در کنار تعریف واضح حس خود، میزان وفاداری به عقاید شخصی را در زمانی که فرد مجبور به انجام خلاف عقاید خود است، مشخص می‌کند. خرده‌مقیاس ۱۲ آیتمی گریز عاطفی، نشان‌دهنده احساس ترس از صمیمیت و احساس آسیب‌پذیری بیش از حد در ارتباط با دیگران است. آیتم‌های مرتبط با این خرده‌مقیاس نشان‌دهنده ترس از روابط صمیمانه، رفتارهای دفاعی مانند عملکرد بیش از حد، فاصله‌گیری، یا انکار می‌باشد. سرانجام خرده‌مقیاس ۹ آیتمی هم‌آمیختگی با دیگران، نشان‌دهنده درگیری در روابط بیش از حد عاطفی با دیگران می‌باشد. این پرسشنامه با مقیاس لیکرت در یک طیف ۶ گزینه‌ای درجه‌بندی شده است. در مجموع نمرات بالا و در هر زیرمقیاس نشان‌دهنده سطح بالایی خود تمایز یافتگی می‌باشد. ضریب آلفای گزارش شده توسط اسکورون و فریدلندر (۱۹۹۸) ۰/۸۸. گزارش شده است و خرده‌مقیاس‌های واکنش‌پذیری عاطفی با ضریب آلفای ۰/۸۴، جایگاه من ۰/۸۳، گریز عاطفی ۰/۸۲. و هم‌آمیختگی با دیگران ۰/۷۴. گزارش شده است. همین ضریب آلفا در پژوهشی که توسط پلج-پوپکو (۲۰۰۴) صورت گرفت ۰/۸۶. گزارش شده است (به نقل از محسنیان و همکاران، ۱۳۸۶).

ب) پرسشنامه خودکارآمدی عمومی^۱ (GSE-17): این پرسشنامه توسط شررو و دیگران (۱۹۸۲) ساخته شده است و میزان کارآمدی و قابلیت اعتماد به توانایی خود را می‌سنجد. این پرسشنامه ۱۷ ماده دارد که در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت نمره‌گذاری می‌شود. همسانی درونی ماده‌های آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۹ است. ضریب اعتبار این فهرست در پژوهش بختیاری براتی (۱۳۷۶) ۰/۷۹، عبدی نیا (۱۳۷۷)

۸۵/۰. و در پژوهش اعرابیان، خداپناهی، حیدری و صالح صدق پور (۱۳۸۳) ۹۱/۰. به دست آمده است.

ج) پرسشنامه هویت اجتماعی: ساخت و بررسی پایایی و روایی پرسشنامه ۲۰ ماده‌های هویت اجتماعی در دانش آموزان دبیرستانی به شرح زیر است. بدین منظور ۵۵۰ دانش آموز (۲۵۰ دختر، ۳۰۰ پسر) در مقطع سوم و دوم دبیرستان با میانگین سنی ۱۶/۵۶ به صورت خوشه‌ای چند مرحله‌ای از دبیرستان‌های آذربایجان انتخاب شدند. با استفاده از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای حصول پایایی آزمون و تحلیل عاملی روش تقلیل داده‌ها برای مولفه‌های اصلی برای حصول روایی آزمون تجزیه و تحلیل شدند. طبق نتایج، همسانی درونی ماده‌های پرسشنامه هویت اجتماعی برابر با ۰/۷۴ به دست آمد که بیانگر پایایی مطلوب این پرسشنامه است و همچنین تحلیل عاملی نشان داد که این پرسشنامه تنها یک عامل دارد که ۴۵/۹۳ درصد واریانس را تبیین می‌کند و همه گویه‌ها در این یک عامل بارگیری می‌شوند. نتیجه کلی نشان می‌دهد که پرسشنامه هویت اجتماعی در دانش آموزان ایرانی از پایایی و روایی قابل قبولی برخوردار است (مجید صفارنیا، مریم روشن، ۱۳۹۱).

یافته‌ها

بررسی اطلاعات بدست آمده از پرسشنامه‌ها، فراوانی آزمودنی‌ها براساس جنسیت پاسخگویان نشان داد که از ۱۲۰ نفر از افراد پاسخگو، ۵۶ نفر معادل (۴۶/۷) درصد از پاسخ دهندگان مرد و ۶۴ نفر معادل (۵۳/۳) درصد آنها زن بودند. در مورد سن افراد پاسخ دهنده، بیشترین فراوانی مربوط به رده سنی ۲۰ تا ۲۵ سال با ۸۳ نفر معادل ۶۹/۲٪ و کمترین فراوانی پاسخ دهندگان به گروه سنی ۳۱ تا ۳۵ با ۴ نفر معادل ۳/۳٪ اختصاص داشت. ۲۷/۵ درصد از افراد نمونه هم از گروه سنی ۲۶ تا ۳۰ سال بودند. در رابطه با وضعیت تاهل افراد پاسخ دهنده، بیشترین فراوانی مربوط به وضعیت تاهل

مجرد ۱۱۱ نفر معادل ۹۲/۵٪ و کمترین فراوانی پاسخ دهندگان به وضعیت تاهل متاهل با ۹ نفر معادل ۷/۵٪ اختصاص داشت. از نظر وضعیت مالی، ۷۹/۲ درصد از افراد نمونه از نظر مالی وابسته به افراد دیگر هستند و ۲۰/۸ درصد نیز دارای استقلال مالی بودند.

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی متغیرهای مستقل پژوهش

انحراف معیار	میانگین	بیشینه	کمینه	ابعاد
۵/۸۳	۴۶/۲۸	۶۴/۰۰	۳۴/۰۰	خودکارآمدی عمومی
۶/۰۹	۵۹/۳۴	۸۰/۰۰	۴۳/۰۰	هویت اجتماعی
۶/۵۲	۳۹/۳۴	۵۰/۰۰	۲۵/۰۰	واکنش‌پذیری عاطفی
۶/۴۶	۳۹/۶۵	۵۶/۰۰	۲۶/۰۰	جایگاه من
۷/۶۹	۵۰/۱۵	۷۰/۰۰	۲۸/۰۰	گریز عاطفی
۷/۸۳	۳۱/۸۲	۵۱/۰۰	۱۳/۰۰	هم‌آمیختگی با دیگران
۲۰/۸۳	۱۶۰/۹۷	۲۰۹/۰۰	۱۱۰/۰۰	کل

قبل از آزمون فرضیه‌های پژوهش، پیش‌فرض‌های آزمون اعم از نرمال بودن داده‌ها مورد تأیید قرار گرفت و شرایط برای استفاده از آزمون‌های پارامتریک آماده است. قبل از آزمون فرضیه اصلی پژوهش یعنی بررسی نقش میانجی خودکارآمدی در ارتباط بین تمایز یافتگی و هویت اجتماعی، برای درک بهتر روابط بین متغیرها، ماتریس همبستگی دوگانه بین آن‌ها محاسبه شد که در جدول ۲ نتایج آن آورده شده است.

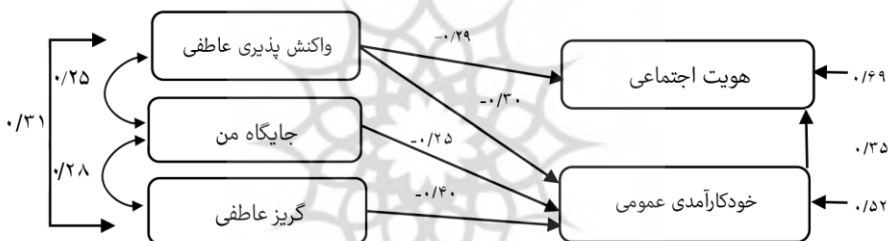
جدول ۲: نتایج ماتریس ضریب همبستگی پیرسون در مورد رابطه بین متغیرهای پژوهش

۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
							خودکارآمدی عمومی
						۰/۴۹**	هویت اجتماعی
				۱	-۰/۴۶**	-۰/۴۸**	واکنش‌پذیری عاطفی
			۱	۰/۲۵**	-۰/۲۶**	-۰/۴۳**	جایگاه من
		۱	۰/۲۸**	۰/۳۰**	-۰/۳۷**	-۰/۵۶**	گریز عاطفی

۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
	1	۰/۳۱**	۰/۴۷**	۰/۶۱**	-۰/۲۷**	-۰/۴۵**	۶ هم آمیختگی با دیگران
1	۰/۸۳**	۰/۶۶**	۰/۶۷**	۰/۷۳**	-۰/۴۶**	-۰/۶۶**	۷ تمایز یافتگی

* معناداری در سطح ۰/۰۵ - ** معناداری در سطح ۰/۰۱.

با توجه به داده‌های جدول فوق مقدار r در رابطه بین خودکارآمدی عمومی و تمایز یافتگی و هویت اجتماعی در سطح ۰/۰۵ معنادار است، همچنین با توجه به نتایج ماتریس همبستگی بیشترین همبستگی بین متغیر خودکارآمدی عمومی با تمایز یافتگی با مقدار ۰/۶۶۵- و کمترین همبستگی نیز بین خودکارآمدی عمومی با جایگاه من با مقدار ۰/۴۳۶- می‌باشد.

شکل ۲: الگوی نقش میانجیگری خودکارآمدی عمومی بین تمایز یافتگی و هویت اجتماعی

شکل ۲ نتایج تحلیل مسیر مربوط به نقش میانجی‌گری خودکارآمدی عمومی در رابطه بین تمایز یافتگی و هویت اجتماعی نشان می‌دهد. مرور دقیق شاخص‌های نیکویی برازش الگوی ساختاری ($\chi^2/df = 1/0.65$, $p > 0.05$, $\chi^2(2) = 2/13$, $CFI = 0.99$ ، $RMSEA = 0.024$ ، $GFI = 0.99$ ، $AGFI = 0.95$)، نشان داد که تمایز یافتگی بر هویت اجتماعی تاثیر مسقیم معنادار داشت. همچنین هویت اجتماعی بر خودکارآمدی عمومی و تمایز یافتگی تاثیر معنادار داشت. در الگوی ساختاری مفروض، تمامی ضرایب مسیر بین متغیرها از لحاظ آماری معنادار بوده و رابطه بین متغیرهای مورد بررسی به

صورت مثبت و معنادار است (شکل ۲).

بر اساس الگوی ساختاری، اثر مستقیم و غیرمستقیم متغیر تمایزیافتگی بر هویت اجتماعی از طریق خودکارآمدی عمومی به ترتیب برابر با $(-۳/۳۴)$ و $۰/۲۹$ و $(۲/۸۹)$ و $۰/۱۰$ برای زیرمقیاس واکنش‌پذیری عاطفی به دست آمد. نتایج نشان داد که اثرات غیرمستقیم متغیر جایگاه من با مقدار $(-۲/۶۲)$ و $۰/۰۸$ و گریز عاطفی با مقدار $(-۳/۲۴)$ و $۰/۱۱$ از طریق خودکارآمدی عمومی، از لحاظ آماری معنادار بودند ($P < ۰/۰۵$).

بنابراین چون مسیر غیرمستقیم تاثیرگذاری تمایزیافتگی بر هویت اجتماعی از طریق خودکارآمدی عمومی در مقایسه با مسیر مستقیم، در تبیین واریانس تمایزیافتگی نقش بیشتری دارد، لذا می‌توان نتیجه گرفت که خودکارآمدی عمومی بین تمایزیافتگی و هویت اجتماعی نقش میانجی‌گری دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های این پژوهش مشخص شد که بین هویت اجتماعی، تمایزیافتگی و خودکارآمدی عمومی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و با توجه به نتایج ماتریس همبستگی، بیشترین همبستگی بین متغیر خودکارآمدی عمومی با تمایزیافتگی و کمترین همبستگی نیز بین خودکارآمدی عمومی با جایگاه من بود. همچنین نتایج نشان داد که خودکارآمدی عمومی، بین هویت اجتماعی و تمایزیافتگی به صورت میانجی عمل می‌کند. همسوبا این نتایج، طبق تحقیقاتی که توسط لوپز و همکاران^۱ (۲۰۱۲) انجام شده است، خودکارآمدی در افرادی که هویت اجتماعی قوی تری دارند، بیشتر است. در واقع، هویت اجتماعی بالاتر با حمایت اجتماعی بیشتر و استرس درک شده کمتری در افراد همراه است و افراد با هویت اجتماعی بالاتر منابع شناختی و فردی بیشتری در دسترس دارند. اسمیت^۲ و وود ورت^۱ (۲۰۱۲) و آوانزی، همکاران^۱ (۲۰۱۵)

1. Lopez, C. R.

2. Smith

همچنین بیان می‌کنند که کار بر روی هویت اجتماعی افراد و افزایش آن باعث افزایش میزان اعتماد به نفس و خودکارآمدی می‌شود. اهمیت خودکارآمدی در افراد به آن اندازه است که در تحقیقی نشان داد، دانشجویانی که خودکارآمدی کم اما زمینه تحصیلی قوی داشتند به همان اندازه موفقیت نصیبشان شده که دانش آموزان با خودکارآمدی بالا اما پیش زمینه تحصیلی ضعیف داشتند (مک کانل^۳ و همکاران، ۲۰۱۰؛ مک کانل و همکاران^۴، ۲۰۰۹). همچنین طبق پژوهش‌های انجام شده رابطه قوی و معناداری بین موفقیت و خودکارآمدی و نیز بین خودکارآمدی و خود پنداره هر فرد وجود دارد (پارکر^۵، ۲۰۱۴). حضور استرس و عدم حمایت اجتماعی باعث کاهش خودکارآمدی شده و با کاهش استرس و افزایش حمایت‌های اجتماعی برای فرد، خودکارآمدی او نیز افزایش می‌یابد (کانر^۶، ۲۰۱۵). طبق نتایج تحقیقی خودکارآمدی و هویت با میزان تعهد در افراد نیز رابطه دارد، این پژوهش که در سه مقطع کارشناسی، تحصیلات تکمیلی و دکترا انجام شد نتایج یکسانی را نشان داد. طبق این تحقیق کارگروهی باعث افزایش هویت گروهی و در پی آن هویت اجتماعی و خودکارآمدی شده و این متغیرها به خوبی میزان تعهد در افراد را هم پیش بینی نمودند (کمرس و همکاران^۷، ۲۰۱۱). در کل خانواده در ایجاد هویت اجتماعی و خود کارآمدی بسیار موثر است، در واقع قسمتی از ثروت اجتماعی و احساسی که ما خیلی از موارد به عنوان هویت اجتماعی از آن یاد می‌کنیم، تحت تاثیر افرادی است که در خانواده ما هستند، تا افرادی که خارج از خانواده ما هستند و خانواده در ایجاد حس مالکیت و هویت در اعضای آن نقش بسزایی دارد (دفوز و جاسکوییز^۸،

-
1. Woodworth
  2. Avanzi, L.
  3. McConnell, D.
  4. McConnell, D.
  5. Parker
  6. Conner
  7. Chemers, M. M.
  8. Deephouse & Jaskiewicz

۲۰۱۳). از طرفی به دلیل دنیای گسترده امروزی و هجوم اطلاعات به اذهان، و در نتیجه دور شدن افراد از اصل خود، این عوامل، بحران در هویت را افزایش داده و این بحران بر میزان تمایزیافتگی افراد نیز اثرگذار بوده است و باعث کاهش هر چه بیشتر تمایزیافتگی در افراد شده است (برهمند، ۲۰۱۰). در پژوهشی که بروی تعدادی از دانشجویان انجام شد، مشخص گردید که وضعیت هویت، خودکارآمدی و تمایزیافتگی با هم در تعامل و ارتباط هستند و بروی هم تاثیر می‌گذارند (ناوتا و کان^۱، ۲۰۰۷). طبق پژوهشی که توسط کیم و همکاران^۲ (۲۰۱۵) انجام شد معلوم شد، تمایزیافتگی کافی افراد در سیستم خانواده ارتباط مثبت و معناداری با عملکرد سالم و موفق آنها در خانواده دارد و به دلیل آگاهی از توانایی‌های خود از خود کارآمدی و اعتماد به نفس بیشتری برخوردارند.. سرمایه گذاری بروی عملکرد و تاثیر هر چه بهتر خانواده‌ها بر فرزندانشان امری در خور تامل و توجه است، و با توجه به این مسئله که خانواده به عنوان یک سیستم اثربخش و مهم بر میزان تمایزیافتگی اعضای موثر است (آریامنش و همکاران، ۱۳۹۲). در مجموع با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان نتیجه گرفت که با توجه به تاثیری که این سه متغیر بر هم می‌گذارند، خودکارآمدی نقش میانجی بین هویت اجتماعی و تمایزیافتگی دارد و افزایش تمایزیافتگی در افراد بروی خودکارآمدی آنها موثر است و هر چه خودکارآمدی افزایش پیدا کند، هویت اجتماعی بهتر و موثرتری خواهیم داشت. از این رو پیشنهاد می‌گردد که با تمرکز و تلاش بیشتر برای تربیت فرزندان با تمایزیافتگی مطلوب تر به روند افزایش هر چه بیشتر خودکارآمدی و هویت اجتماعی افراد کمک شود، که در نتیجه آن، جامعه‌ای پویا تر و سالم تری خواهیم داشت. از طرفی در تعمیم دهی این نتایج بایستی محدودیت‌هایی را در نظر گرفت، چرا که تنها دانشجویان بررسی شده‌اند. همچنین متغیرهای مداخله‌گری مثل وضعیت اقتصادی - فرهنگی و اجتماعی بروی خودکارآمدی می‌توانند موثر باشند که در این تحقیق کنترل نشده‌اند و می‌توان در

1. Nauta, & Kahn

2. Kim, H.

تحقیق‌های آتی آن‌ها نیز مورد بررسی قرار داد.

منابع

- آریامنش، ص؛ فلاح چای، ر؛ زارعی، ا (۱۳۹۲). مقایسه تمایز یافتگی بین زوج‌های رضایت مند و زوج‌های دارای تعارض زناشویی در شهر بندرعباس. پژوهش‌های روانشناسی بالینی و مشاوره، ۳(۱)، ۸۱-۹۸.
- ابوالحسنی، س (۱۳۸۸). سازگاری هویت‌ها در فرهنگ ایرانی، فصلنامه سیاست، دوره ۳۹، ش ۲، صص ۲۳-۵۰.
- اعرابیان، ا.، خداپناهی، م. ک. حیدری، م. و صالح صدق پور، ب. (۱۳۸۳). بررسی رابطه باورهای خود کارآمدی بر سلامت روانی و موفقیت تحصیلی دانش آموزان. مجله روانشناسی، ۳۲(۴)، ۳۶۰-۳۷۱.
- باقری، م و سلیمان نژاد، م. (۱۳۸۹). بررسی جامعه شناختی هویت جوانان. نانشنامه علوم اجتماعی، دوره ۱، ش ۳، صص ۹۳-۱۱۲.
- باهنر، ن و جعفری کیدقان، ط. (۱۳۸۹). تلویزیون و تأثیرات کاشتی آن بر هویت فرهنگی ایرانیان. فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره سوم، صص ۱۳۱-۱۵۶.
- بختیاری براتی، س. (۱۳۷۶). بررسی رابطه ساده و چند گانه متغیرهای خود اثربخش، عزت نفس و خود یابی با عملکرد تحصیلی در دانش آموزان سال سوم نظام جدید شهر اهواز. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز.
- بهاری، ف؛ بهرامی، ب؛ سیف، س و تبریزی، م (مترجم). (۱۳۸۶). خانواده درمانی، تاریخچه، نظریه و کاربرد (ساموئل گلا دینگ). تهران: تزکیه.
- بیرامی، م، فهیمی، ص، اکبری، ا و امیری پیچاکالی، ا. (۱۳۹۱). پیش بینی رضایت زناشویی بر اساس سبک‌های دلبستگی و مولفه‌های تمایز یافتگی، مجله اصول بهداشت روانی. ۱۴، ۵۳، ۶۶-۷۷.
- پیرساقی، ف، حاجی حسنی، م، فرح بخش، ک و سلیمانی، س. (۱۳۹۱). تعیین سهم تعارض زناشویی، خود تمایز سازی، منبع کنترل و استرس شغلی در پیش بینی فرسودگی شغلی، مجله روانشناسی صنعتی سازمانی دانشگاه گرمسار. ۳، ۱۰، ۹-۲۳.
- حسینی، ف؛ حسین چاری، م. (۱۳۸۷). بررسی سازگاری زناشویی و بهداشت روانی، مجموعه

- مقالات چهارمین سمینار بهداشت روانی دانشجویان، دانشگاه شیراز.
- خدایی، ا و مبارکی، م. (۱۳۸۸). سرمایه اجتماعی و هویت: رابطه متقابل. دانشنامه علوم اجتماعی، دوره ۱، ش ۲، صص ۱-۳۲.
  - ربانی، ع؛ ربانی، ر و حسنی، م. (۱۳۸۸). رسانه‌های جمعی و هویت ملی؛ مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه اصفهان. فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی. س ۱۶، ش ۲، صص ۶۵-۹۳.
  - سروش، م؛ افراسیابی، ح. (۱۳۸۹). سرمایه اجتماعی، هویت و مشارکت اجتماعی جوانان شیراز. دو فصلنامه علمی- تخصصی پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه؛ ش ۳، صص ۱۲۳-۱۵۵.
  - عبدی نیا، م. (۱۳۷۷). بررسی روابط خود کارآمدی، جهت گیری هدفی، یادگیری خود گردان، پیشرفت تحصیلی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.
  - عیوضی، م.، هراتی، م. (۱۳۸۸). تاملی بر تاثیر توسعه بر هویت فرهنگی. راهبرد یاس، ش ۱۹، صص ۱۰۴-۱۳۰.
  - محسنیان، محمد، کرملو، سمیرا، گنجوی، آناهیتا (۱۳۸۶)، رابطه میان تمایزیافتگی خود و هوش هیجانی در متقاضیان طلاق، فصلنامه خانواده پژوهی. ۳(۱۲)، ۸۲۷-۸۳۷.
- Avanzi, L., Schuh, S. C., Fraccaroli, F., & van Dick, R. (2015). Why does organizational identification relate to reduced employee burnout? The mediating influence of social support and collective efficacy. *Work & Stress*, 29(1), 1-10.
  - Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28, 117-148.
  - Barahmand, U. (2010). Self-differentiation in women with and without mental disorders. *Journal Social and Behavioral Sciences*, 5, 559-562.
  - Chemers, M. M., Zurbriggen, E. L., Syed, M., Goza, B. K., & Bearman, S. (2011). The role of efficacy and identity in science career commitment among underrepresented minority students. *Journal of Social Issues*, 67(3), 469-491.
  - Conner, M. (2015). Self-efficacy, stress, and social support in retention of student registered nurse anesthetists. *AANA journal*, 83(2), 133-138.
  - Costa-Font, J., & Cowell, F. (2015). Social identity and redistributive preferences: a survey. *Journal of Economic Surveys*, 29(2), 357-374.
  - Deephouse, D. L., & Jaskiewicz, P. (2013). Do Family Firms Have Better Reputations Than Non-Family Firms? An Integration of Socioemotional Wealth and Social Identity Theories. *Journal of management Studies*, 50(3), 337-360.
  - Di Giunta, L., Eisenberg, N., Kupfer, A., Steca, P., Tramontano, C., & Caprara, G. V. (2015). Assessing perceived empathic and social self-efficacy across countries. *European Journal of Psychological Assessment*
  - Fransen, K., Haslam, S. A., Steffens, N. K., Vanbeselaere, N., De Cuyper, B., & Boen, F. (2015). Believing in "us": Exploring leaders' capacity to enhance team

- confidence and performance by building a sense of shared social identity. *Journal of experimental psychology: applied*, 21(1), 89.
- Gee J.(2000). Identity as an analytic lens for research in education. *Rev Res Educ*;25:99-125.
  - Greenaway, K. H., Wright, R. G., Willingham, J., Reynolds, K. J., & Haslam, S. A. (2015). Shared identity is key to effective communication. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 41(2), 171-182.
  - Jodrell, D.(2010). Social-Identity and Self-Efficacy Concern for Disability Labels. *Psychology Teaching Review*, v16 n2 p111-121.
  - Khan, S. S., Hopkins, N., Reicher, S., Tewari, S., Srinivasan, N., & Stevenson, C. (2015). How collective participation impacts social identity: A longitudinal study from India. *Political Psychology*.
  - Kim, H., Prouty, A. M., Smith, D. B., KO, M. J., Wetchler, J. L., & Oh, J. E. (2015). Differentiation and Healthy Family Functioning of Koreans in South Korea, South Koreans in the United States, and White Americans. *Journal of marital and family therapy*, 41(1), 72-85.
  - Lopez, C. R., Antoni, M. H., Fekete, E. M., & Penedo, F. J. (2012). Ethnic identity and perceived stress in HIV+ minority women: the role of coping self-efficacy and social support. *International journal of behavioral medicine*, 19(1), 23-28.
  - Maser, M. J. (2011). A Construct Validity of Differentiation of Self Measures & their Correlates. PhD Dissertation, Seton Hall University.
  - McConnell, D., JONES, M. H., BUDD, D. A., BYKERK-KAUFFMAN, A., GILBERT, L. A., KNIGHT, C. & WIRTH, K. R. (2009). Baseline data on motivation and learning strategies of students in physical geology courses at multiple institutions: GARNET Part 1, Overview. In 2009 Portland GSA Annual Meeting.
  - McConnell, D., Stempien, J. A., Perkins, D., van der Hoeven Kraft, K. J., Vislova, T., Wirth, K. R.,.... & Matheney, R. K. (2010). The little engine that could—less prior knowledge but high self-efficacy is equivalent to greater prior knowledge and low self-efficacy. *Geol. Soc. Amer. Abst. With Prog*, 42(5).
  - McKinley, C. J., Mastro, D., & Warber, K. M. (2014). Social identity theory as a framework for understanding the effects of exposure to positive media images of self and other on intergroup outcomes. *International Journal of Communication*, 8, 20.
  - Merolla, D.M (2012); "Structural precursors to identity processes: the role of proximate social structures", *Social psychology quarterly*, 75(2), PP 149-172.
  - Nauta, M. M., & Kahn, J. H. (2007). Identity status, consistency and differentiation of interests, and career decision self-efficacy. *Journal of Career Assessment*, 15(1), 55-65.
  - Pagliaro, S., Alparone, F. R., Pacilli, M. G., & Mucchi-Faina, A. (2015). Managing a social identity threat. *Social Psychology*.
  - Parker, P. D., Marsh, H. W., Ciarrochi, J., Marshall, S., & Abduljabbar, A. S. (2014). Juxtaposing math self-efficacy and self-concept as predictors of long-

- term achievement outcomes. *Educational Psychology*, 34(1), 29-48.
- Scutt M, Gilmartin S, Sheppard S.(2013). Research-informed practices for inclusive science, technology, engineering, and math (STEM) classrooms: strategies for educators to close the gender gap. *Am Soc Engineering Educ*.
  - Selm, L. J. (2002). A family system approach to treatment of addictive disorders: Confluence of two exiting constructs. Doctoral dissertation in La Salle University.
  - Simon, P., Connell, C., Kong, G., Morean, M. E., Cavallo, D. A., Camenga, D., & Krishnan-Sarin, S. (2015). Self-efficacy mediates treatment outcome in a smoking cessation program for adolescent smokers. *Drug & Alcohol Dependence*, 146, e100.
  - Skowron A.Elizabeth.Dendy Anna.K. (2004).differentiation of self and attachment in adulthood: relational correlates of effortful control. Presented at the annual convention Chicago. Of the American Psychological Association.
  - Skowron, E. A., & Friedlander, M. L. (۱۹۹۸). The Differentiation of Self Inventory: Development and initial validation. *Journal of Counseling Psychology*, 54, -.552 534.
  - Smith, I. H., & Woodworth, W. P. (2012). Developing social entrepreneurs and social innovators: a social identity and self-efficacy approach. *Academy of Management Learning & Education*, 11(3), 390-407.
  - Tajfel, H. (2010). *Social identity and intergroup relations*. Cambridge University Press.
  - Temple, J., Le, V. D., Hankins, G., Ahmed, M. S., & Nanovskaya, T. (2015). The role of self-efficacy in predicting perinatal women's ability to reduce smoking. *Drug & Alcohol Dependence*, 146, e117.
  - Turner, J. C. (1975). Social comparison and social identity: Some prospects for intergroup behaviour. *European journal of social psychology*, 5(1), 1-34.